

Білоус В. С. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: історія, реалії сьогодення, перспективи майбутнього. бібліотека у сучасному інформаційному просторі: проблеми та перспективи (до 100-річчя створення бібліотеки Університету Ушинського) : Всеукраїнська науково-практична бібліотечна конференція, 17 листопада 2022. Одеса, 2022.

Білоус В. С.

директор бібліотеки, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: історія, реалії сьогодення, перспективи майбутнього

У статті підняті питання дослідження історії університетської бібліотеки. Зберігаючи традиції попередніх поколінь, змінюючи пріоритети бібліотечного-бібліографічного та інформаційного обслуговування, бібліотека виконує свою основну місію: сприяння вищому навчальному закладу у виконанні навчально-виховного процесу та науково-дослідницькій роботі.

Ключові слова: історія бібліотеки, бібліотечне краєзнавство, методи вивчення історії, дослідження історії бібліотеки, бібліотека Вінницького педуніверситету.

Bilous V.S.

Library of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University: history, present realities, future prospects

The article raises issues of researching the history of the university library. Preserving the traditions of previous generations, changing the priorities of library-bibliographic and information services, the library fulfills its main mission: assisting the higher educational institution in carrying out the educational process and scientific research work.

Keywords: history of the library, library local history, methods of studying history, research of the history of the library, library of Vinnytsia Pedagogical University.

Бібліотеки з давніх-давен були й залишаються найціннішими скарбницями духовних багатств людини, що поєднують минуле, сучасне і майбутнє, ознакою культури та цивілізованості суспільства, найціннішими скарбницями духовних багатств людини. Однак, історія бібліотек закладів вищої освіти є одним із малодосліджених питань. У зв'язку з цим, важливе значення має вивчення історії бібліотечної справи загалом та окремо взятої бібліотеки, що є важливою складовою бібліотечного краєзнавства і сприяє популяризації бібліотеки. Серед вітчизняних науковців-істориків, краєзнавців та фахівців бібліотечної справи, які вивчають питання історії освітянських бібліотек на Поділлі – О. Айвазян, В. Білоус, Я. Верменич, Л. Дитинник, Т. Кароєва, Г. Касьянов, Л. Новохатько. А. Полішук, В. Прокопчук та інші. Бібліотеки навчальних закладів Подільської

губернії на початку XX ст., до складу якої входило і повітове місто Вінниця, були майже єдиним джерелом знань для переважної більшості населення, мали вагоме значення для забезпечення інформаційних потреб студентів та викладачів навчального закладу. На Поділлі існувала розгалужена мережа навчальних закладів із бібліотеками при них, які ділилися на фундаментальні та учнівські, що сприяло збереженню фонду, його диференціації та керуванню читанням [1, с.128].

1912 р. у місті Вінниця відкрито учительський інститут. Відповідно до вимог Міністерства народної освіти Російської імперії до складу навчального закладу мала входити бібліотека. І хоча формування бібліотеки розпочалося вже з перших днів становлення навчального закладу, роком заснування бібліотеки прийнято вважати 1913-й – наступний після відкриття учительського інституту. У зв'язку з реорганізацією навчального закладу змінювалася і назва бібліотеки: 1920 р. – бібліотека інституту народної освіти, 1930 р. – бібліотека інституту соціального виховання, 1933 р. – бібліотека педагогічного інституту. Сучасна назва існує з 1998 р. Досліджуючи історію університетської бібліотеки, безпосередньо пов'язували її з історією університету. Історія бібліотеки, як і власне навчального закладу, вмістили багато подій: революції, війни, повоєнні відбудови, голодомор, зміни державного устрою та керівництва навчального закладу, економічні кризи тощо. Історичний період, політика держави, керівники навчального закладу, викладачі та студенти мали безпосередній вплив на становлення освітянської бібліотеки.

Бібліотекою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського гідно пройдено шлях у вже майже 110 років. Зберігаючи традиції попередніх поколінь, змінюючи пріоритети бібліотечного-бібліографічного та інформаційного обслуговування, бібліотека виконує свою основну місію: сприяння вищому навчальному закладу у виконанні навчально-виховного процесу та науково-дослідницькій роботі. Працею багатьох поколінь бібліотекарів досягнуто значних успіхів в інформаційному забезпеченні фахівців освітянської галузі, впровадженні новітніх технологій. Ваговим

приводом для осмислення вікового досвіду, визначення стратегії та перспектив подальшого розвитку є ювілеї бібліотеки. Саме ювілеї бібліотеки спонукають до вивчення її історії, систематизації накопиченого досвіду та відображення діяльності книгозбірні у виданнях, публікаціях на сторінках фахових видань та наукових збірниках – науково-краєзнавчому дослідженні [2] та науково-літературне есе [4]. Основне завдання видань – використовуючи метод усної історії, донести до сучасників розповідь про діяльність університетської бібліотеки, її становлення та розбудову, розповісти про роботу багатьох поколінь бібліотекарів, показати досягнення університетської бібліотеки та перспективи подальшого розвитку. У краєзнавчих літературно-історичних нарисах представлені важливі моменти життя бібліотеки у контексті історії держави, освіти, університету та бібліотечної справи, відображені тенденції розвитку, проблеми і перспективи університетської бібліотеки. Підтримуючи імідж та формуючи модель сучасної бібліотеки ЗВО, персонал бібліотеки займає активну позицію у створенні єдиного інтерактивного інформаційного середовища, центру навчального, наукового та соціального життя університету і пропонує ряд нових бібліотечних послуг та продуктів, є надійним партнером наукового працівника університету, сприяє підвищенню значимості бібліотеки та рейтингу навчального закладу.

Інноваційні перетворення у змісті, формах та методах діяльності бібліотеки впливають на покращення наукової діяльності навчального закладу, приносять помітні соціально значимі результати, підвищують рейтинг університету. Стратегія діяльності бібліотеки вбачається у напрямі бібліометричного аналізу системи документальних комунікацій університету, створенні передумов для представлення науковців у міжнародних реферативних базах і пошукових системах, сприянні впровадженню наукових періодичних видань до міжнародних баз даних тощо.

Актуальною потребою часу і необхідністю сьогодення та майбутнього є проектна діяльність бібліотеки, що є умовою інноваційного розвитку бібліотеки та професійного зростання бібліотекарів. Бібліотека реалізує краєзнавчий

проект «Є імена, які талантом сяють...», розповідаючи про випускників – гордість нашого університету. 2020 р. започатковано Інтернет-проект «Наукометричні портрети вчених університету». Мета проекту акумулювати на окремій сторінці сайту бібліотеки та зробити доступною для наукової спільноти комплексну інформацію про наукову діяльність університету, в цілому та науковців, зокрема. Важливим напрямом діяльності бібліотеки є реалізація проекту – «Бібліотека без меж. Інклюзивна бібліотека».

Підкреслю, що у складних реаліях останніх років (в умовах дії обмежувальних заходів, введених з метою недопущення поширення коронавірусної інфекції, війни з російським агресором), книгозбірня визначила своїм пріоритетом діяльності зберегти у полі впливу своїх користувачів, максимально забезпечуючи їхні інформаційні запити, використовуючи дистанційну форму роботи. Бібліотека прагне залишатися надійним інформаційним центром, якому довіряють і де завжди можна отримати релевантну, оперативну, цінну інформацію та великий перелік різноманітних послуг. Важливо зберегти, а можливо і зміцнити цю довіру, перенісши при цьому комунікацію з користувачами й між самими бібліотекарями в цифровий простір і використовуючи широкий набір інструментів взаємодії та новітніх технологій. Співробітники бібліотеки долучаються до університетських онлайн заходів, проводять віртуальні екскурсії бібліотекою для студентів, беруть участь у конференціях з педагогічної практики, у днях академічної доброчесності. Також надається онлайн-послуга з присвоєння публікаціям вчених університету класифікаційних індексів за таблицями УДК та авторських знаків, забезпечується дистанційна перевірка на плагіат академічних текстів студентів, надаються індивідуальні консультації з питань формування та наповнення наукометричних ресурсів, додаються публікації до Інституційного репозитарію. На сайті, у соціальних мережах бібліотекарі пропонують віртуальні книжкові виставки, буктрейлери, рекомендаційні списки літератури тощо. Серед онлайн-послуг бібліотеки – доступ на сайті до бібліографічних і

фактографічних даних, інформування і зворотний зв'язок з користувачами через соціальні мережі, електронну пошту, гостьову книгу тощо.

Війна в Україні перекреслила багато наших планів. Та бібліотека не припинила свою діяльність, а згуртувалась та мобілізувала всі наявні ресурси задля надання інформаційної, волонтерської, соціальної та психологічної підтримки тим, хто цього потребує. Освітнянські бібліотеки широко застосовують інформаційно-комунікаційні технології і докладають певних зусиль для забезпечення користувачам вільного та оперативного доступу до ресурсів» [6, с.39]. В умовах воєнного стану працівники бібліотеки продовжують підвищувати професійний рівень, брати участь у науково-практичних Інтернет-конференціях та семінарах. З перших днів війни та оголошеного в Україні воєнного стану бібліотека визначила одним із своїх завдань волонтерську допомогу Збройним силам України, Територіальній обороні та переселенцям, активно виявила свою громадянську та людську позицію. Кожен робить свою справу задля перемоги! У кожного своя мотивація і у всіх разом вона одна – перемогти! Перед працівниками бібліотеки стоять високі вимоги. Ми повинні бути готовими до будь-яких викликів та ризиків, «до виживання та досягнення успіху в різних сценаріях часів драматичних невідомостей» [5]. У кожної бібліотеки є майбутнє, яке вбачається у гармонійному поєднанні традицій та інновацій. Споглядаючи минуле, ми дивимося у майбутнє, яке надихає нас, вселяє віру у наступні звершення, повнить душу відчуттям причетності до потрібного, важливого, вічного. Народ живе доти, доки пам'ятає свою історію, а книги і бібліотеки вічні, як вічне прагнення до знань [3, с.5].

Список використаної літератури

1. Айвазян О. Б. Бібліотеки освітянських закладів Подільського єпархіального відомства другої половини XIX – початку XX століття. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. Вип. 2. (Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство). С.123–134.

2. Білоус В. С. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: історія, сьогодення, постаті (до 100-річного ювілею) : науково-краєзнавче дослідження. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. 102 с. [

3. Білоус В. С. Дослідження історії бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського – складова бібліотечного краєзнавства бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі / III Науково-практична інтернет-конференція. 22-29 жовтня 2018 р. Харків : НБ ХНМУ. С.1–7.

4. Білоус В. С., Король В. П. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського в особах (до 105-річного ювілею) : науково-літературне есе. Вінниця, 2018. 94 с.

5. Колесникова Т. О., Організація віддаленої роботи колективів бібліотек університетів України за часів драматичних невідомостей. 2021 р. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/11914>.

6. Хемчян І., Соколовська Н. Освітнянські бібліотеки України в соціальних мережах. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 8. С. 39–43. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua:82/jspui/handle/123456789/1714>.